Nierówności w zakresie dostępności usług dla seniorów w kontekście Karty Praw Podstawnych Unii Europejskiej

SOCJOMETR

15 października 2024, godzina 10:00

dr Konrad Stępnik

Badania w ramach projektu „Równe traktowanie seniorów na obszarach wiejskich sposobem na ochronę podstawowych praw i wartości Unii Europejskiej”.

Grant realizowany ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu SPLOT WARTOŚCI.

Dofinansowane przez Unię Europejską

sieć splot wartości

Fundacja Socjometr

Co robimy?

- Szkolimy
- Pracujemy ze społecznościami
- Prowadzimy badania społeczne
- Opracowujemy dokumenty strategiczne
- Tworzymy innowacje społeczne

SOCJOMETR

Na czym się znamy?

- Socjologowie z dorobkiem
- Diagnozy
- Nietypowe projekty badawcze
- Gospodarstwa opiekuńcze
- Inteligentne wsie
- Rozwój obszarów wiejskich
- Transformacja systemu żywnościowego

Szkolenia

- Akademia Badań Społecznych
  - Opracowanie diagnoz
  - Planowanie badań
  - Badania ankietowe
  - Wywiady i techniki warsztatowe
- Tworzenie dokumentów strategicznych
- Socjologia obszarów wiejskich
- Koncepcje inteligentnych wsi
- Demokracja żywnościowa, Krótkie łańcuchy dostaw
- Animowanie do współpracy
- Tworzenie innowacyjnych propozycji operacji
- Udzielanie informacji zwrotnej
- Moderowanie dyskusji w grupie
- Delegowanie zadań i rozwiązywanie problemów

Ostatnie wolne terminy w 2024!

Tworzymy plan pracy na 2025!

Założenia projektu

„Równe traktowanie seniorów na obszarach wiejskich sposobem na ochronę podstawowych praw i wartości Unii Europejskiej”

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej

- Artykuł 25: „Unia uznaje i szanuje prawo osób w podeszłym wieku do godnego i niezależnego życia oraz do uczestniczenia w życiu społecznym i kulturalnym”.
- Jedną z podstawowych wartości Unii Europejskiej jest RÓWNOŚĆ. W Karcie Praw Podstawowych wskazuje się na jej następujące aspekty:
  - Równość wobec prawa,
  - Niedyskryminacja, w tym zakaz dyskryminacji ze względu na wiek
  - Różnorodność kulturowa, religijna i językowa,
  - Równość kobiet i mężczyzn,
  - Integracja osób z niepełnosprawnościami.
- Jeśli seniorzy na obszarach wiejskich nie mają dostępu do jakich usług jak ich rówieśnicy w miastach, to doświadczają nierównego traktowania.

Czym są usługi dla seniorów?

- W naszym badaniu „usługi dla seniorów” zostały zdefiniowane bardzo szeroko
- Nie tylko usługi związane z ochroną zdrowia, opieką czy transportem publicznym
- Także wszelkie inne usługi, które pozwalają na prowadzenie aktywnego życia:
  - Sklepy
  - Restauracje
  - Obiekty sportowe
- Kluczową kwestią było sprawdzenie jak bardzo są one oddalone od centrów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.
- Seniorów zdefiniowaliśmy jako osoby powyżej 65 roku życia.

Ważny jest wiejski kontekst

- Kontekst:
  - Przestrzenny
  - Społeczny
  - Kulturowy
- W 2023 roku na wsi mieszkało 2 031 428 osób powyżej 65 r.ż, w tym
  - 791 115 mężczyzn
  - 1 240 313 kobiet.
- W przypadku wielu usług sytuacja gmin wiejskich i miejsko-wiejskich różni się zasadniczo.

Sposób przeprowadzenia badań

- Badania niskobudżetowe, ale poprawne metodologicznie
- Badania ankietowe
- Jednostka analizy: gmina wiejska lub miejsko-wiejska
- Zebrano 404 ankiety, po wyczyszczeniu bazy uwzględniono w analizie 331 ankiet
- 83% respondentów to pracownicy OPS-ów
- Ankiety zebrano we wszystkich województwach
- Najwięcej ankiet z województw:
  - Warmińsko-mazurskiego
  - Kujawsko-pomorskiego
  - Lubuskiego.

Konstrukcja pytań

- Kafeteria:
  - W ogóle nie występuje na terenie gminy
  - Występuje tylko w miejscowości będącej siedzibą gminy
  - Występuje tylko w miejscowości(ach) innej niż siedziba gminy
  - Występuje zarówno w miejscowości będącej siedzibą gminy, jak i w innych miejscowościach wchodzących w jej skład
  - Trudno powiedzieć.

Zakres tematyczny

1. Punkty świadczące usługi istotne dla seniorów
2. Usługi opiekuńcze
3. Ochrona zdrowia
4. Transport.

Punkty świadczące usługi istotne dla seniorów

SOCJOMETR

Dostępność punktów sprzedaży żywności (n=331)

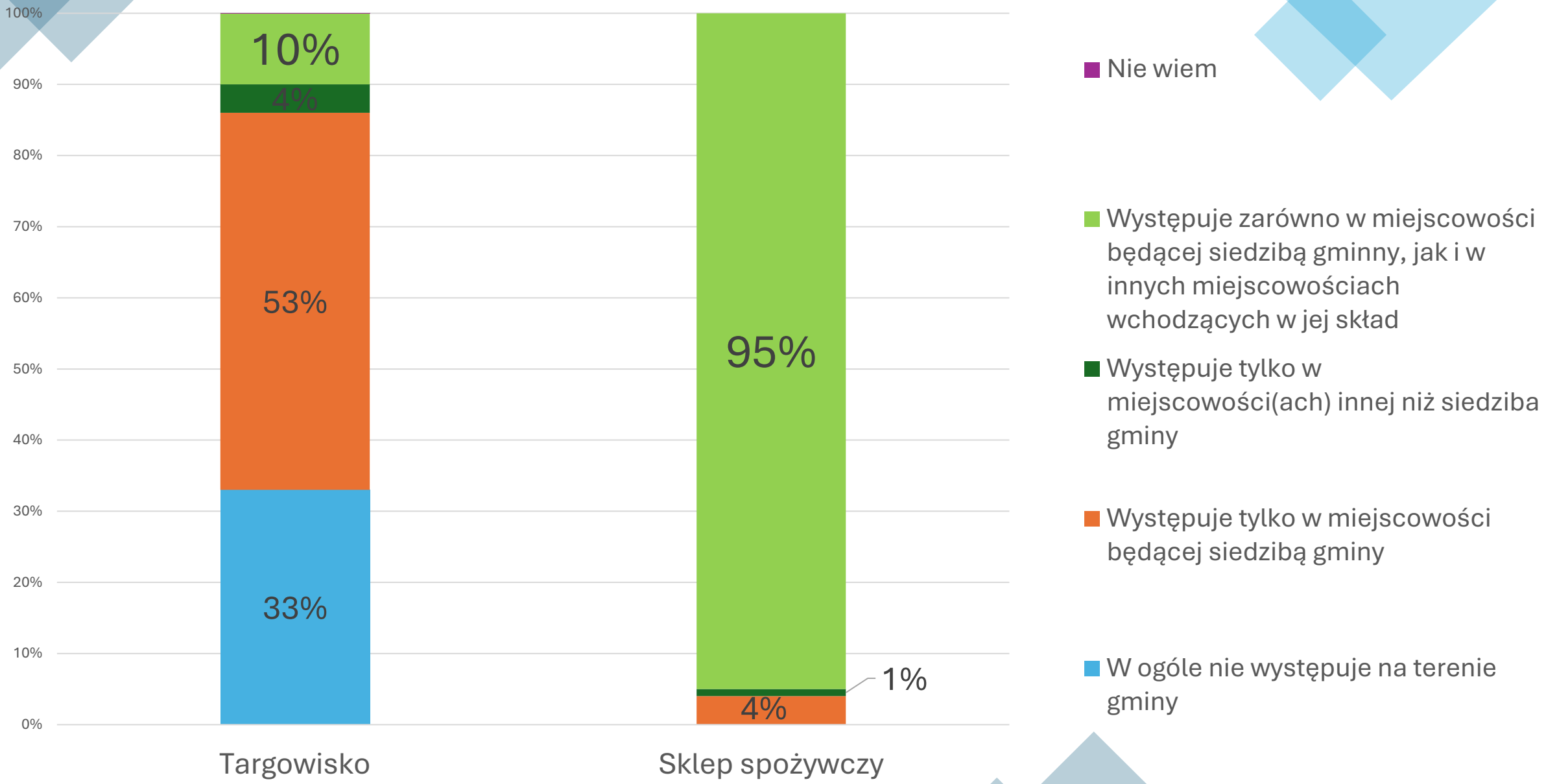

Baru mlecznego nie ma w ogóle w:

- 88% gmin wiejskich
- 68% gmin miejsko-wiejskich.

Restauracji nie ma w ogóle w:

- 27% gmin wiejskich
- 8% gmin miejsko-wiejskich
- Co ciekawe, dość często zdarza się, że restauracja jest dostępna zarówno w centrum gminy, jak i w innych miejscowościach wchodzących w ich skład – jest tak w 1/3 gmin wiejskich i połowie gmin miejsko-wiejskich.

Dostępność drogerii (n=331)

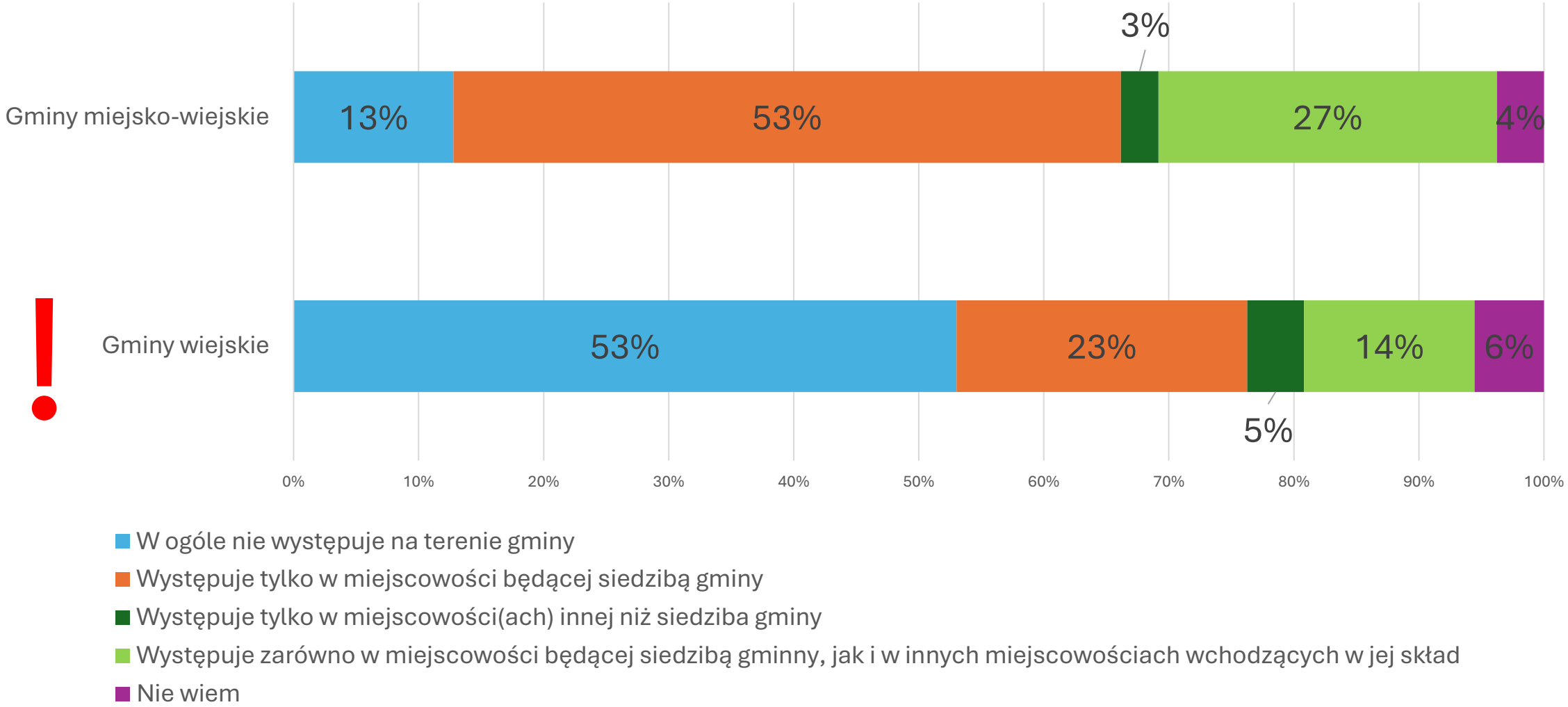

Na wsi działa stosunkowo gęsta sieć aptek

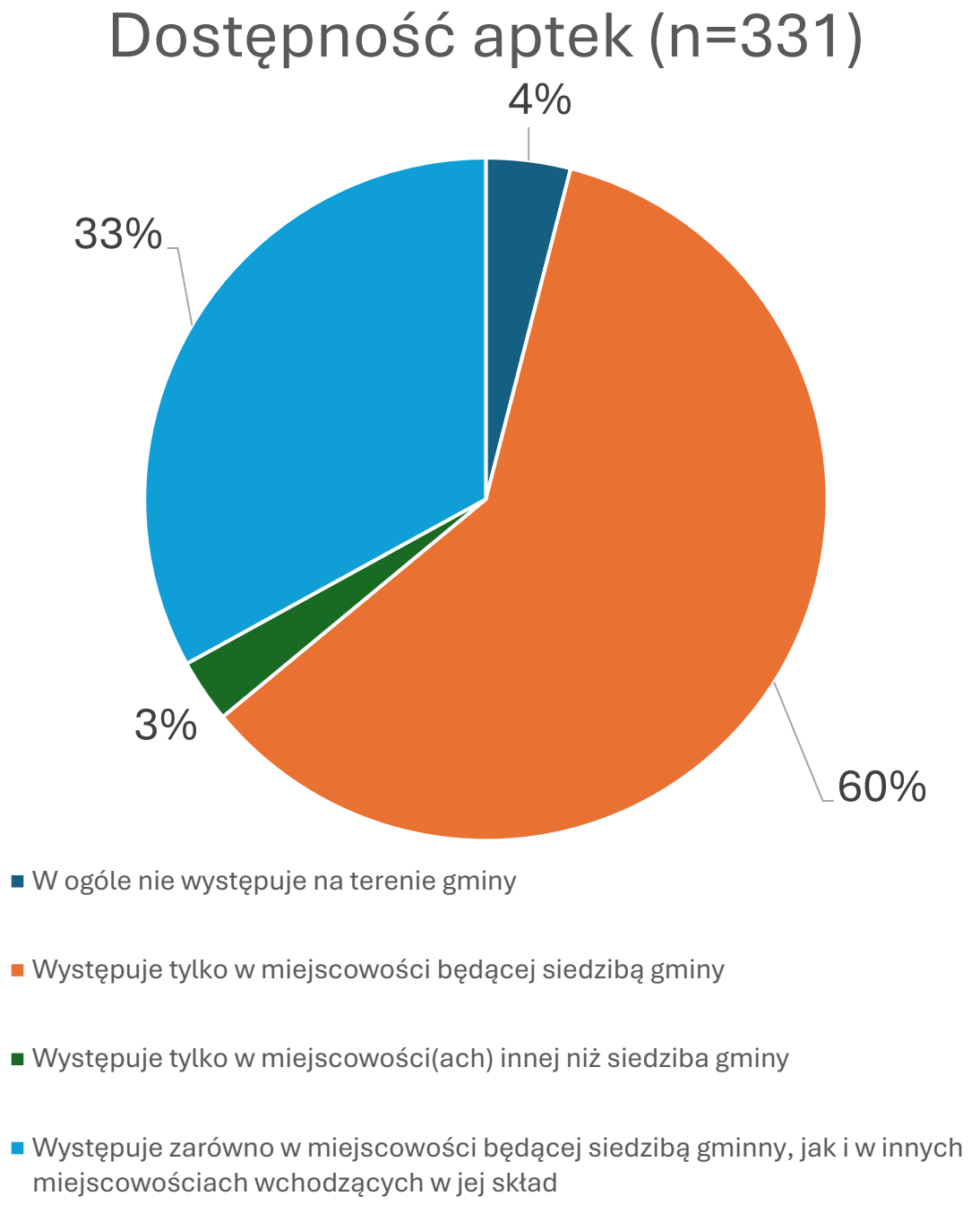

Poczta

- Jest bardzo ważna dla seniorów
- Niedostępna tylko w 3% gmin wiejskich
- Zazwyczaj działa tylko w miejscowości będącej centrum gminy

Parku z ławkami do siedzenia nie ma w ogóle w 19% gmin wiejskich i 5% gmin miejsko-wiejskich

Hit!

Siłowni zewnętrznych nie ma tylko w 4% gmin wiejskich!

Basen dostępny jest w 19% gmin wiejskich i 40% gmin wiejsko-miejskich.

Świetlice wiejskie są bardzo rozpow-szechnione.

W 79% gmin występują one zarówno w centrum gminy, jak i poza nim.

W 9% gmin wiejskich w ogóle nie występuje fryzjer.

W 40% gmin wiejskich i 33% gmin miejsko-wiejskich fryzjer występuje tylko w centrum gminy.

Koła Gospodyń Wiejskich oraz **Ochotnicze Straże Pożarne**, które angażują seniorki i seniorów działają praktycznie wszędzie.

Rady Seniorów nie są szeroko rozpow-szechnione.

Nie ma ich w aż 61% gmin.

Uniwersytet III wieku działa tylko w 32% gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.

Organizacje religijne działają na rzecz seniorów w większości gmin.

W tym pytaniu odnotowaliśmy jednak dużą liczbę odpowiedzi „nie wiem”.

Opieka

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (n=283)

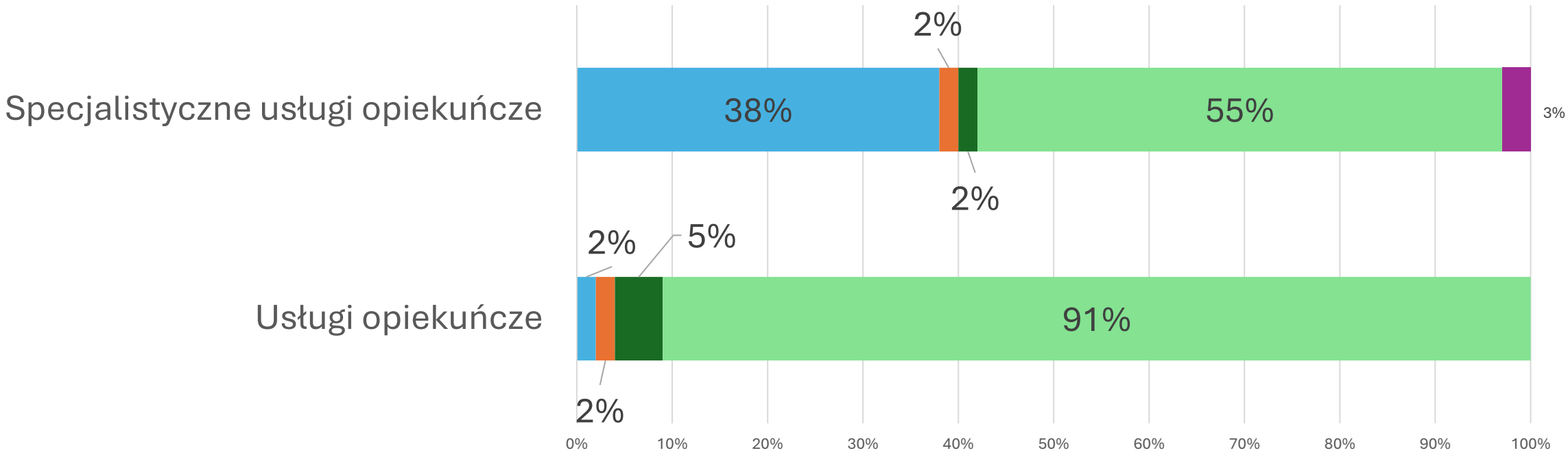

Dostępność mieszkań chronionych (n=331)

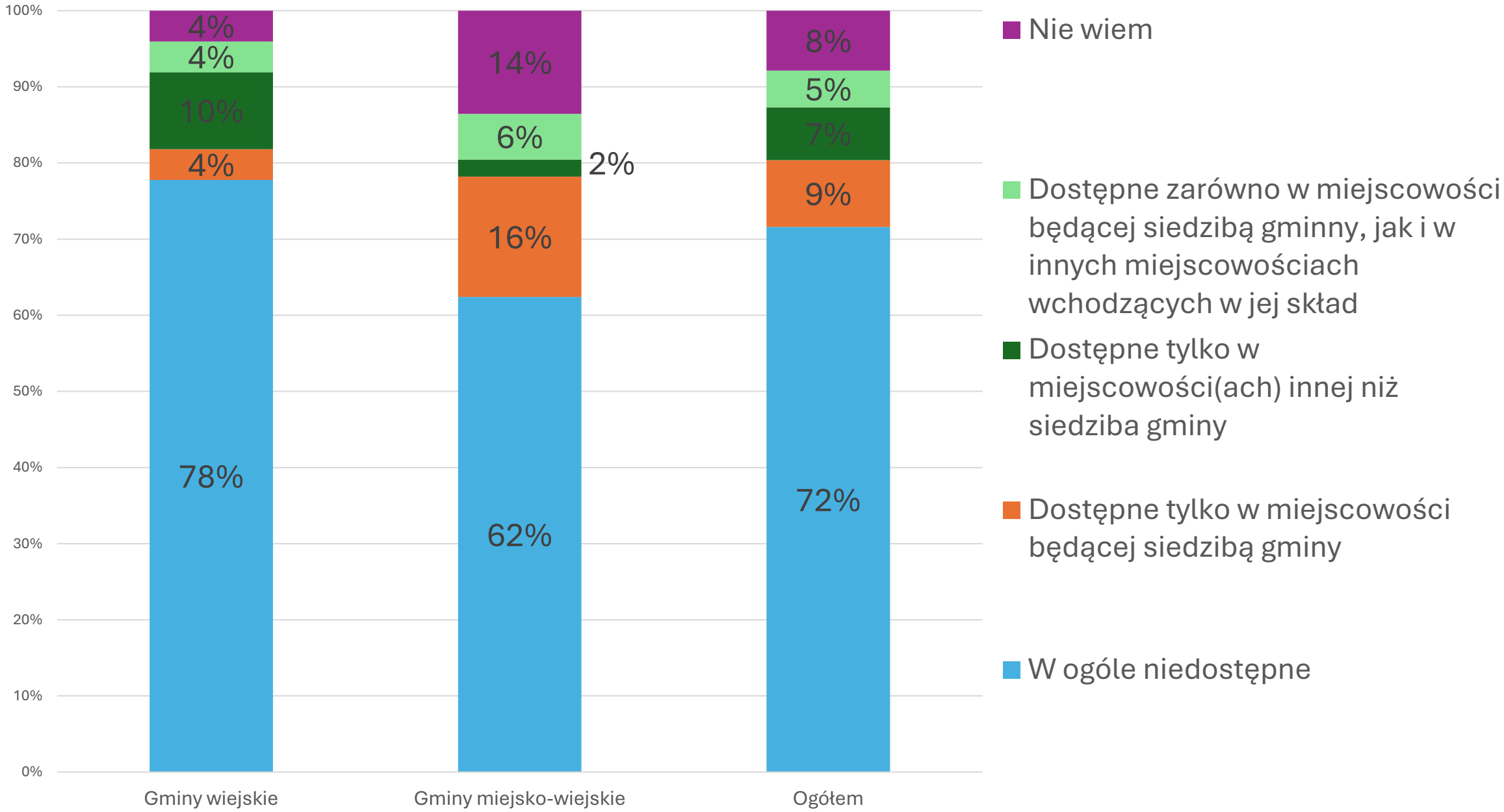

Dostępność dziennych domów pobytu (n=331)

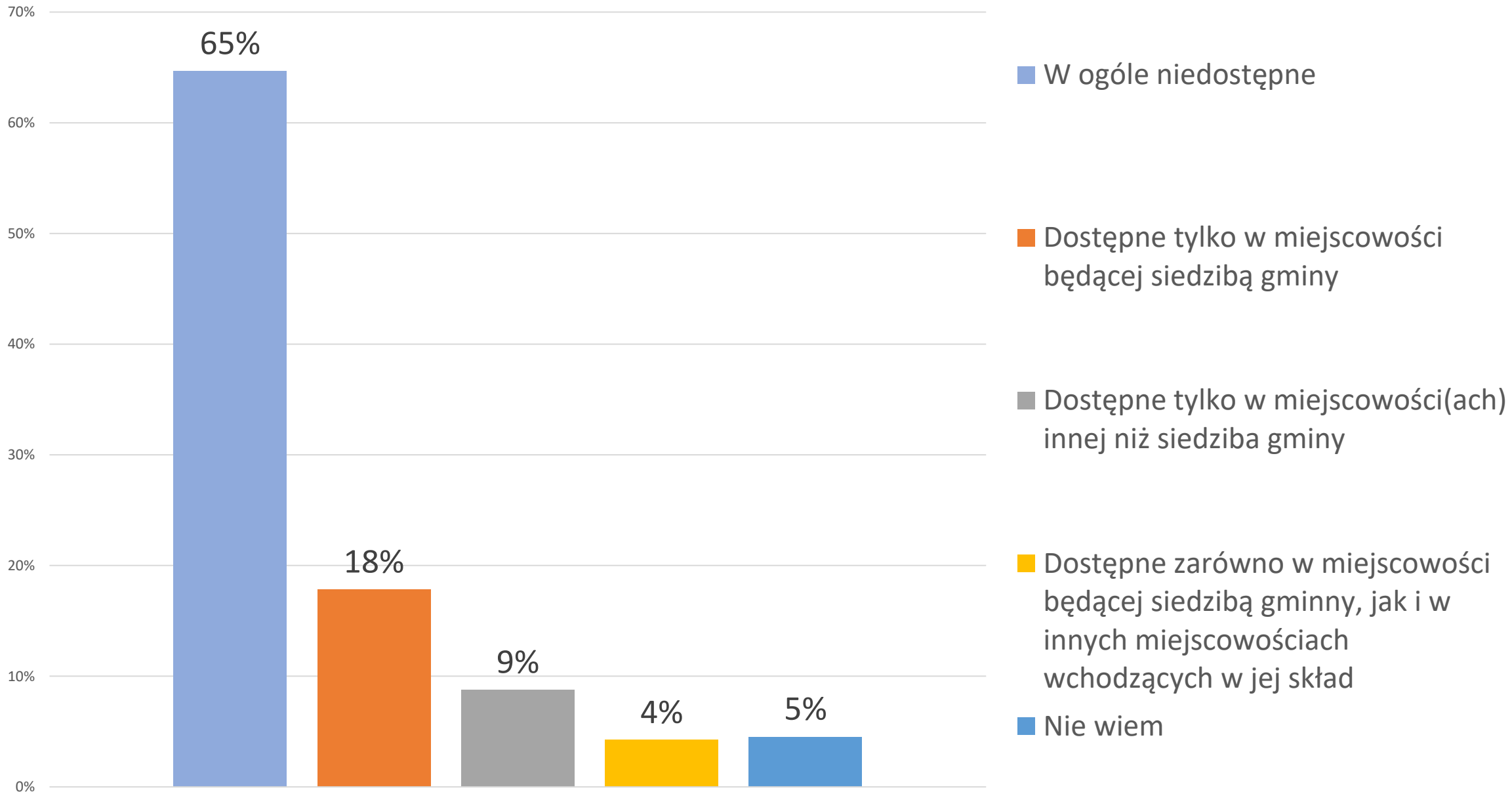

6

Liczba objętych monitoringiem gmin, w których działają gospodarstwa opiekuńcze.

Zagrożenia dla deinstytucjonalizacji

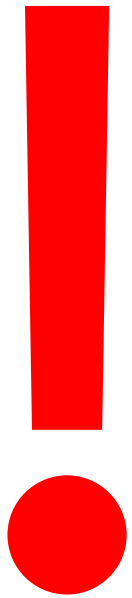

17% respondentów stwierdziło, że w ich gminach na rzecz seniorów nie działa żadne NGO.

24% badanych stwierdziło, że nie wie czy na ich terenie na rzecz seniorów działają w ogóle jakieś NGO.

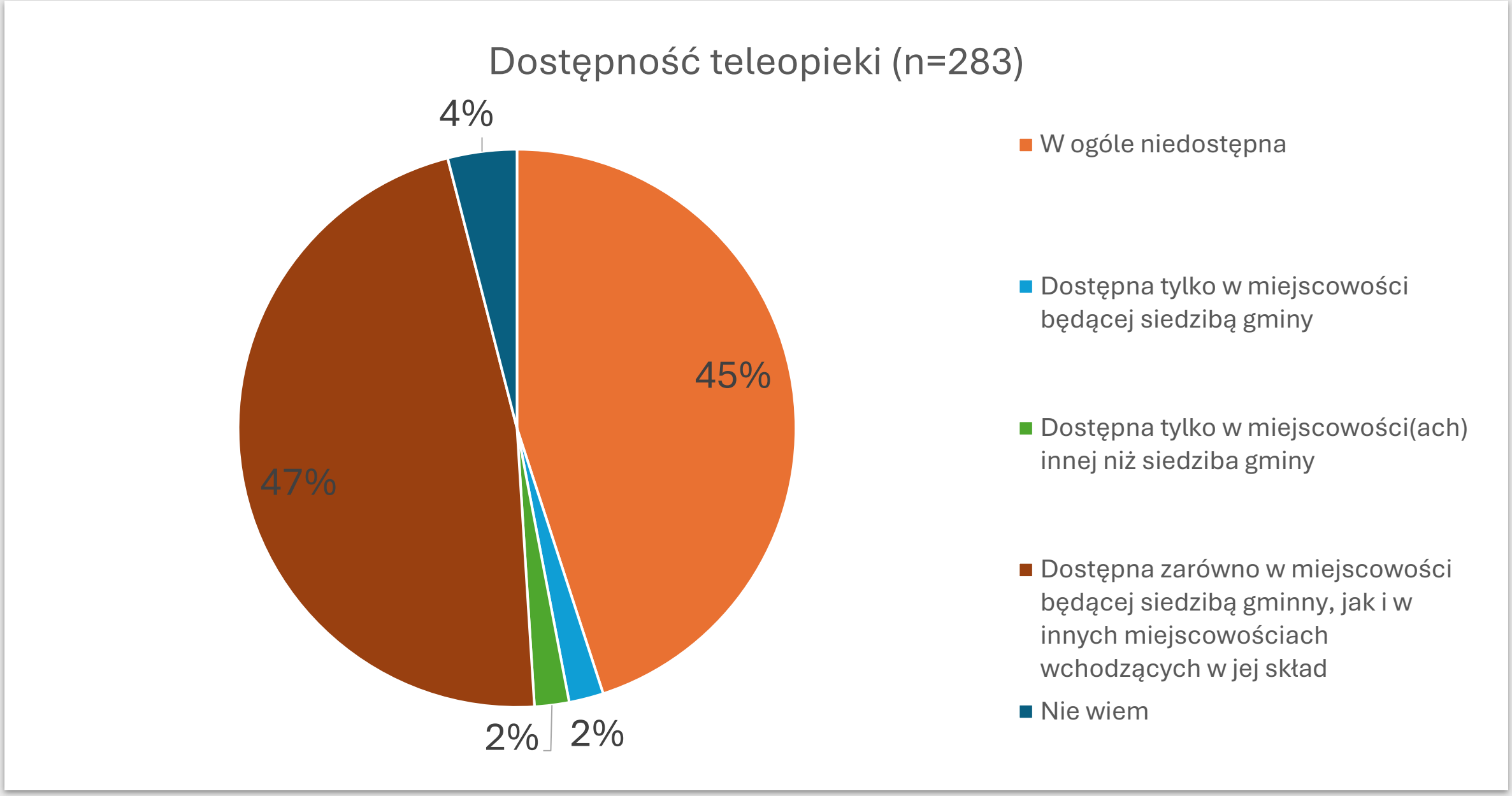
Dostępność teleopieki (n=283)
4%
45%
47%
2%
2%
W ogóle niedostępna
Dostępna tylko w miejscowości będącej siedzibą gminy
Dostępna tylko w miejscowości(ach) innej niż siedziba gminy
Dostępna zarówno w miejscowości będącej siedzibą gminny, jak i w innych miejscowościach wchodzących w jej skład
Nie wiem

Dostępność klubów seniora (n=331)

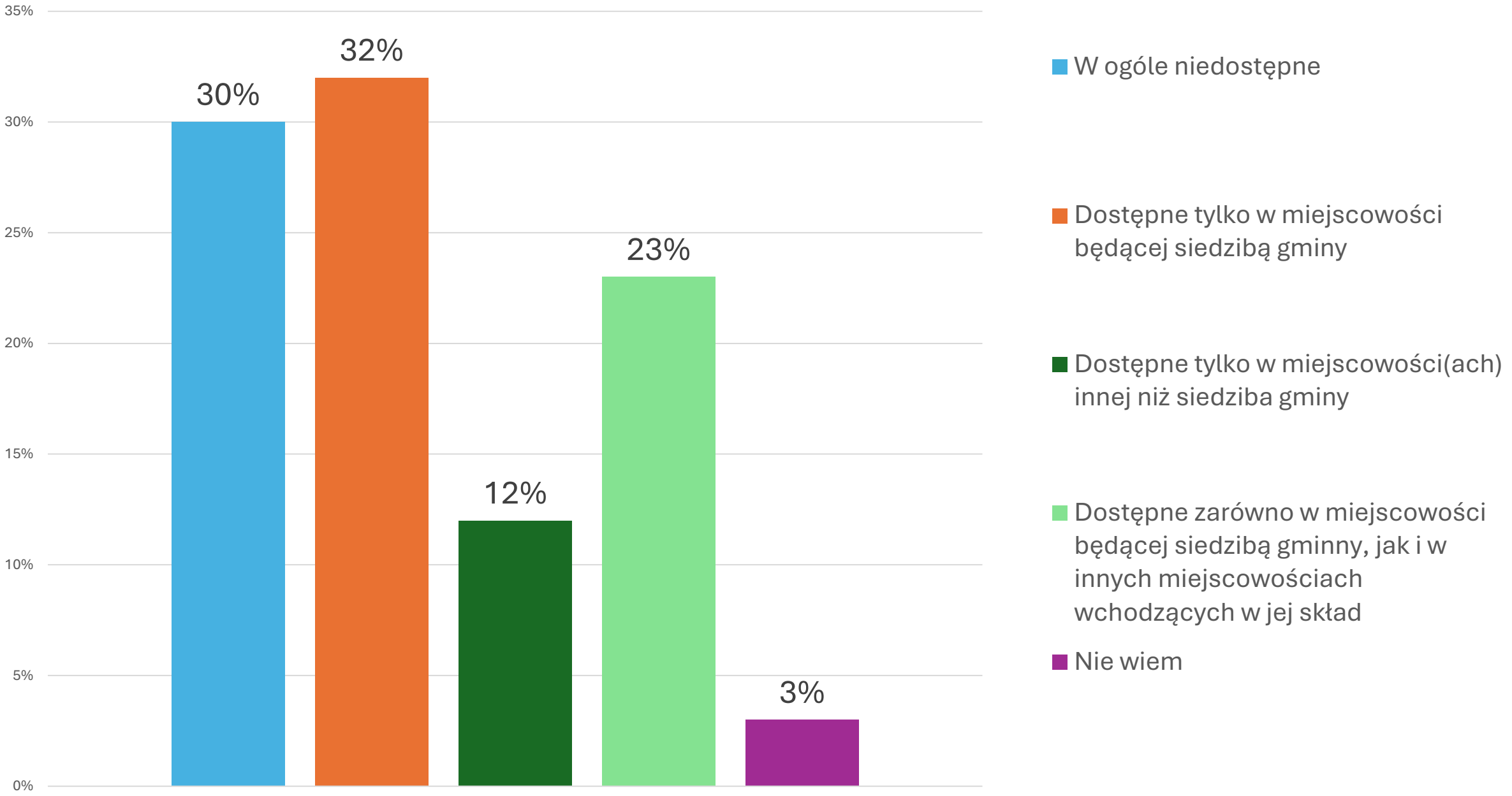

Usługi integracyjne

SOCJOMETR

Dobra dostępność usług integracyjnych stacjonarnych – imprez, warsztatów, festynów.

Takich form nie ma tylko **(albo aż!)** w 10% gmin wiejskich i 5% gmin miejsko-wiejskich.

WYCIECZKI!

Usługi integracyjne wyjazdowe niedostępne w 20% gmin wiejskich i 9% gmin miejsko-wiejskich.

Usługi zdrowotne

SOCJOMETR

Dostępność podstawowej opieki zdrowotnej (n=331)						
		W ogóle niedostępne	Tylko centrum gminy	Tylko poza centrum	W centrum i innych miejscowościach	Nie wiem
Podstawowa opieka zdrowotna w ramach NFZ	Gminy wiejskie	1%	44%	5%	50%	0
	Gminy miejsko-wiejskie	1%	48%	1%	50%	0
Odpłatne usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej	Gminy wiejskie	40%	19%	2%	24%	15%
	Gminy miejsko-wiejskie	14%	44%	1%	24%	17%
Punkt nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej	Gminy wiejskie	80%	7%	3%	1%	9%
	Gminy miejsko-wiejskie	55%	55%	55%	55%	55%

Na obszarach wiejskich nie ma alternatywy dla publicznej służby zdrowia.

Dostępność porad lekarzy specjalistów (n=331)				
		W ogóle niedostępne	Tylko centrum gminy	W centrum i innych miejscowościach
Porady co najmniej jednego lekarza specjalisty w ramach NFZ (np. ginekolog, kardiolog)	Gminy wiejskie	44%	28%	17%
	Gminy miejsko-wiejskie	18%	62%	16%
Odpłatne porady co najmniej jednego lekarza specjalisty	Gminy wiejskie	48%	17%	17%
	Gminy miejsko-wiejskie	21%	50%	11%

Dostępność gabinetów zabiegowych (n=331)						
		W ogóle niedostępne na terenie gminy	Dostępne tylko w miejscowości będącej siedzibą urzędu gminy	Dostępne tylko w miejscowości(ach) innej niż siedziba gminy	Dostępne zarówno w miejscowości będącej siedzibą gminy, jak i w innych miejscowościach wchodzących w jej skład	Nie wiem
Gabinet zabiegowy działający w ramach kontraktu z NFZ	Gminy wiejskie	16%	40%	3%	32%	10%
	Gminy miejsko-wiejskie	5%	64%	1%	23%	8%
Gabinet zabiegowy świadczący usługi odpłatne	Gminy wiejskie	54%	13%	2%	11%	22%
	Gminy miejsko-wiejskie	26%	40%	0%	8%	26%

Dostępność punktów pobrań materiału do badań (n=331)						
		W ogóle niedostępne na terenie gminy	Dostępne tylko w miejscowości będącej siedzibą urzędu gminy	Dostępne tylko w miejscowości(ach) innej niż siedziba gminy	Dostępne zarówno w miejscowości będącej siedzibą gminy, jak i w innych miejscowościach wchodzących w jej skład	Nie wiem
Punkt pobrań materiału do badań laboratoryjnych	Gminy wiejskie	12%	48%	4%	31%	5%
	Gminy miejsko-wiejskie	2%	74%	2%	19%	3%

Dostępność opieki pielęgniarskiej w miejscu zamieszkania (n=331)						
		W ogóle niedostępne na terenie gminy	Dostępne tylko w miejscowości będącej siedzibą urzędu gminy	Dostępne tylko w miejscowości(ach) innej niż siedziba gminy	Dostępne zarówno w miejscowości będącej siedzibą gminy, jak i w innych miejscowościach wchodzących w jej skład	Nie wiem
Opieka pielęgniarska w miejscu zamieszkania w ramach NFZ	Gminy wiejskie	6%	31%	2%	51%	11%
	Gminy miejsko-wiejskie	3%	37%	1%	52%	8%
Odpłatna opieka pielęgniarska w miejscu zamieszkania	Gminy wiejskie	45%	6%	1%	19%	29%
	Gminy miejsko-wiejskie	20%	14%	1%	28%	37%

		W ogóle niedostępne na terenie gminy	Dostępne tylko w miejscowości będącej siedzibą urzędu gminy
Stomatolog świadczący porady w ramach NFZ	Gminy wiejskie	23%	46%
	Gminy miejsko-wiejskie	14%	65%
Prywatny gabinet stomatologiczny	Gminy wiejskie	36%	29%
	Gminy miejsko-wiejskie	8%	66%

Fizjoterapeuta na NFZ niedostępny w 46% gmin wiejskich i 15% gmin miejsko-wiejskich.

Prywatnej fizjoterapii nie ma w 42% gmin wiejskich i w 12% gmin miejsko-wiejskich.

Jeśli takie usługi są dostępne, to zazwyczaj w centrum gminy.

Kluczowy czynnik

Zbiorowa komunikacja wewnątrzgminna w gminach wiejskich (n=198)

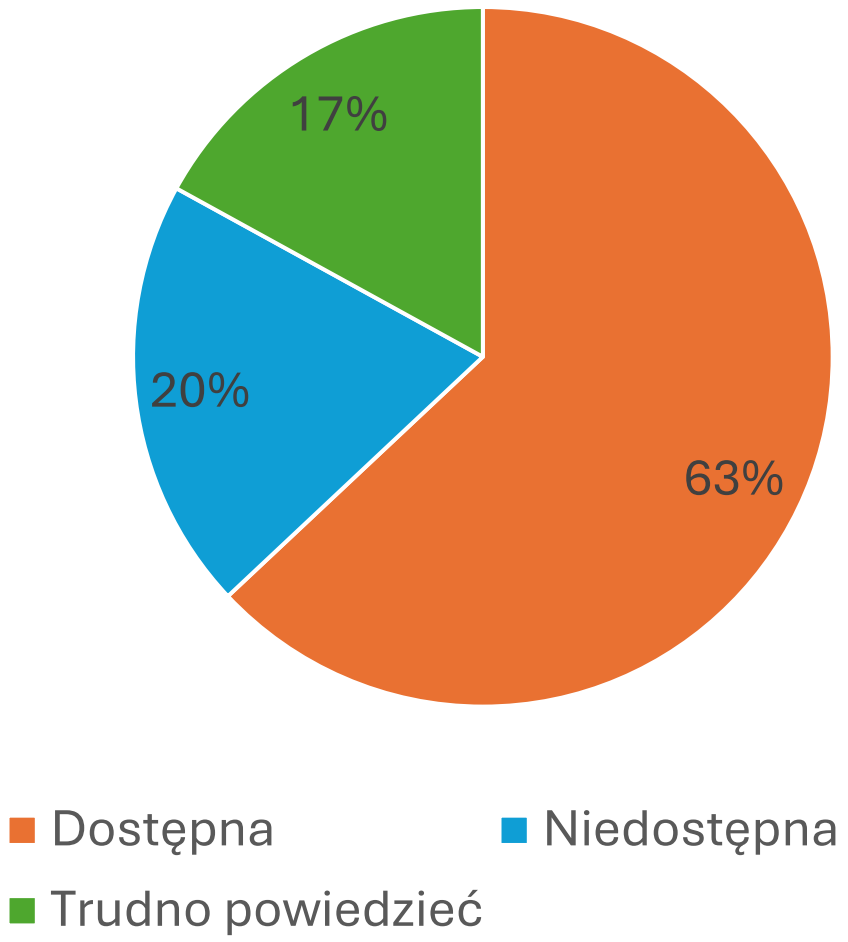

Zbiorowa komunikacja wewnątrzgminna w gminach miejsko-wiejskich (n=133)

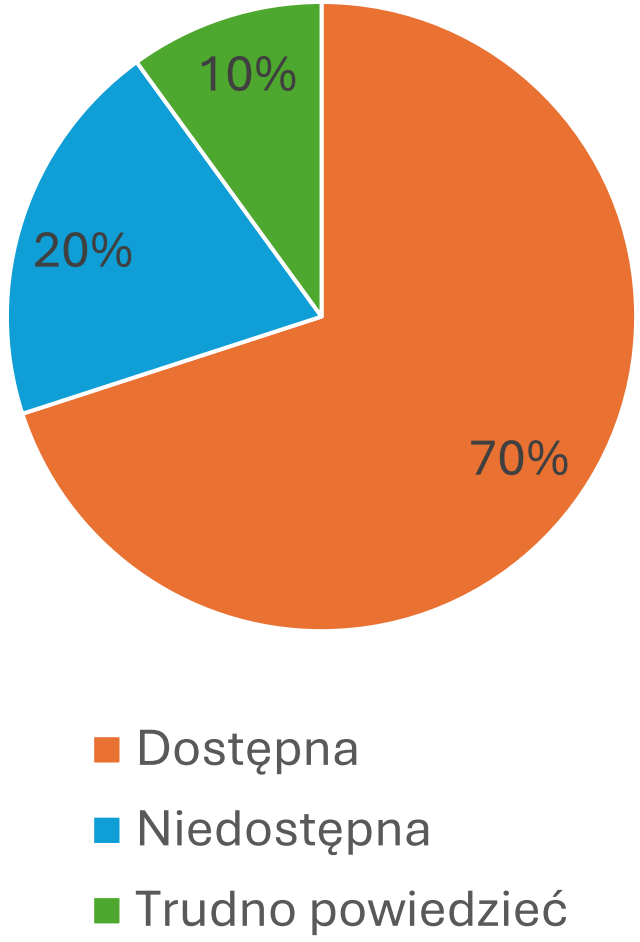

Dostępność infrastruktury i usług ułatwiających przemieszczanie się wewnątrz gminy (n-331)				
		Tak	**Nie**	**Trudno powiedzieć**
Większość miejscowości wchodzących w skład gminy jest połączonych ścieżkami rowerowymi	Gminy wiejskie	20%	67%	14%
	Gminy miejsko-wiejskie	24%	57%	19%
Większość miejscowości wchodzących w skład gminy jest połączonych chodnikami	Gminy wiejskie	21%	65%	15%
	Gminy miejsko-wiejskie	23%	60%	17%
W gminie świadczone są usługi transportu door-to-door dla seniorów	Gminy wiejskie	5%	84%	11%
	Gminy miejsko-wiejskie	9%	75%	16%

Konkluzje

1. Gminy wiejskie są w znacznie gorszej sytuacji niż miejsko-wiejskie.
2. Potrzebne inwestycje w transport, infrastrukturę transportową i tworzenie usług społecznych związanych z transportem.
3. Problemy ze specjalistyczną opieką i dziennymi domami pobytu. Pomocnym rozwiązaniem mogą być gospodarstwa opiekuńcze.
4. Nie ma alternatywy dla publicznych usług zdrowotnych.
5. Potrzebne sieciowanie i wymiana informacji pomiędzy pomocą społeczną i organizacjami pozarządowymi.
6. Trzeba rozwijać organizacje pozarządowe, w tym zwłaszcza organizacje świadczące usługi społeczne.

Bądźmy w kontakcie!

k.stepnik@socjometr.pl

biuro@socjometr.pl

https://www.facebook.com/socjometr